

Verslag Expertmeeting 'Musea en oral history'

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Amersfoort

14 april 2023

Aanwezig waren:

Annemarie de Wildt, Conservator, Amsterdam Museum
Annemarieke van Schaik, Conservator, Belasting en Douane Museum
Frank von Meijenfeldt, Senior projectmedewerker, BMP/Sprekende geschiedenis
Hilde van den Berg, Directeur/conservator, Streekmuseum Krimpenerwaard
Jantiene van Elk, Senior Bibliothecaris, TextielMuseum
Lena van Poel, Collectie Medewerker, Oude Ambachten en Speelgoedmuseum
Leonie Wingen, Collectiemanager, Steetart Museum Amsterdam
Marieke van Os-Lustig, Educator, Haags Historisch Museum
Marjan Ruiter, Directeur Zeeuws Museum
Mia Vrijens, Historicus, Historisch College Florence Nightingale Instituut
Mila Lemmens, Communicatiemedewerker, Sprekende geschiedenis
Myrthe Kroes, Stagiair Sprekende geschiedenis
Nicole van Dijk, Directeur, Stichting Wijkcollectie
Sanneke Stigter, Assistent Professor Contemporary Art Conservation/ OH SMARt, Uva
Sandra Verdel, Senior projectleider presentaties, Het Scheepvaartmuseum
Saskia Moerbeek, Directeur, Stichting BMP/ Sprekende geschiedenis
Sylvia van Schaik, Conservator en Projectleider, RCE-project collectie-interviews
Wilma Simons, Participatiespecialist, RCE programma FARO

Op vrijdag 14 april 2023 organiseert het Knooppunt Oral History "Sprekende geschiedenis" de expertmeeting Musea en oral history. Zo'n 20 professionals uit de museumwereld zijn aanwezig om met elkaar de belangrijkste vraagstukken over oral history binnen hun werkveld te bespreken.

De bijeenkomst begint met een korte introductie van Saskia Moerbeek, directeur van stichting BMP en initiatiefnemer van het knooppunt "Sprekende geschiedenis". De expertmeeting is bedoeld om na te gaan wat voor oral history vraagstukken er leven binnen de museumwereld, wat voor stappen er gezet kunnen worden om aan oplossingen te werken en hoe die gezet kunnen worden om oral history binnen musea een meer gevestigde plek te geven. Maar het gaat ook om van elkaar te leren. Er wordt straks gezamenlijk nagegaan welke oral history projecten er nu worden uitgevoerd, welke ambities er zijn, maar ook wat er minder goed gaat.

In het najaar van 2023 organiseert 'Sprekende geschiedenis' een bredere bijeenkomst, waarschijnlijk als onderdeel van een symposium of conferentie, waarin de uitkomsten van de expertmeetings worden meegenomen.

Na de korte introductie van Saskia volgt een presentatie van Marjan Ruiter, directeur van het Zeeuws Museum.

Presentatie 1: Marjan Ruiter over oral history en het Zeeuws Museum + reacties

Marjan Ruiter vertelt aan de hand van een [trailer](#) waar het Zeeuws Museum m.b.t. oral history tegenaan loopt. Het is een trailer voor een documentaire die bij een tentoonstelling over handwerk en Zeeuwse klederdracht is vertoond. In de trailer vertelt een vrouw hoe de klederdracht werd gemaakt. Het interview was in de eerste instantie niet als oral history bedoeld, maar in de documentaire vertelt zij wel de mondelinge geschiedenis van die klederdracht. Vrouwen dragen sinds de jaren '50 burgerdracht en de kennis over klederdracht is niet structureel gedocumenteerd. In de archieven is weinig te vinden: er zijn geen schriftelijke bronnen, zoals dagboeken, over te vinden.

Het Zeeuws museum maakt al sinds 2009 video's waarin dit soort geschiedenissen naar boven komen. De video's werden niet gemaakt uit de gedachte van oral history, maar de kennis van ambachten is nergens vastgelegd, dus gaandeweg kwamen ze erachter hoe belangrijk het is dat die kennis actief verzameld en vastgelegd wordt.

Marjan legt uit dat het museum tegen een aantal dingen aanloopt bij de oral history projecten. Niet iedereen heeft de kennis om een goed oral history interview af te nemen, er is geen tijd om mensen in te werken, transcriberen lukt niet, er is nog geen kennis over het doorzoekbaar maken en archiveren van de interviews. Daarnaast stelt zij vaak de vraag: "Wat is nou oral history en wat is documentaire?"

Naar aanleiding van de presentatie, reageert Annemarie de Wildt van het Amsterdam Museum. Het Amsterdam Museum verzamelt ook allerlei filmpjes. Het zijn geen levensverhalen, maar korte video's gecentreerd rond een specifiek onderwerp. Is het dan wel oral history, vraagt Annemarie zich af. De video's zijn kort omdat de aandachtspanne van het publiek ook kort is. De video's zijn meestal 1 minuut, en de langste video's zijn 6 minuten.

Daarnaast heeft een Amsterdam Museum *Het Geheugen van Oost* ontwikkeld, dit is een platform waarbij verhalen en herinneringen van buurtbewoners uit Amsterdam worden verzameld en gedeeld. Ook bij dit project vraagt Annemarie zich af of het echt oral history is, want wie is de

verteller? Wie schrijft het op? En wie reageert? Bovendien moet je ervoor zorgen dat interviews worden getranscribeerd en gearchiveerd. Hoe doe je dat en waar? Er is geen budget voor transcripties, dus dan zit je in de late avonduur zelf een interview uit te typen.

Lopende projecten/ambities/frustraties (a.d.h.v. kaartjes)

Na dit gesprek worden de deelnemers gevraagd om aan de hand van twee vragen kaartjes in te vullen.

Vraag 1: Wat heb je zelf aan oral history projecten gedaan of wat wil je graag doen? (Geel kaartje)

Vraag 2: Wat heb je gedaan en wat ging mis? Dingen waarvan je kan leren. (Blauw kaartje)

Iedereen begint te schrijven. Of er op de blauwe kaartjes ook frustraties mogen staan wordt gevraagd. Dat kan.

De kaartjes worden opgehangen op een whiteboard waarna Saskia ze met de aanwezigen bespreekt. Daaruit komt een grote hoeveelheid aan plannen en vraagstukken naar voren. Voor de overzichtelijkheid van het verslag zijn de kaartjes en de discussies daarover hieronder in verschillende rubrieken ingedeeld. In aansluiting op de discussies die voortvloeien uit de kaartjes zal Sanneke Stigter van de UvA een presentatie houden over haar project *OH SMARt*.

Lopende oral history projecten

Een belangrijk deel van oral history projecten binnen musea is bedoeld om kennis vast te leggen van ambachtslieden en om meerstemmige perspectieven te laten zien. In Barneveld loopt een oral history project over ondernemers en ambachtslieden van het Oude Ambachten en Speelgoedmuseum. Collectiemedewerker Lena van Poel vertelt over het project en hoe zij interviews afneemt met ondernemers, ambachtslieden en hun nazaten in Barneveld.

Het Zeeuws museum heeft een lopend project over restauratieprocessen, waarin restauratoren vertellen over wat ze doen en hoe ze dat doen en het Textielmuseum is van plan om een oral history project te gaan starten over ambachtslieden en stalenboeken. Het Zeeuws Museum heeft ook een project over stalenboeken gedaan, leuk om met het textielmuseum te delen.

In Rotterdam is er de Stichting Wijkcollectie van Nicole van Dijk, waarbij verhalen worden verzameld uit verschillende wijken in Rotterdam. Nicole zegt dat zij samen een nieuwe gemeenschappelijkheid creëren. De verhalen worden verzameld en opgeslagen in een verhalen-database, in het collectiesysteem van Atlantis. Naast Rotterdamse perspectieven heeft Nicole ook een project over zelfgemaakte zwemkleding uit de Hoek van Holland.

Een belangrijk thema onder de aanwezige musea is het koloniale verleden/heden. Een aantal tentoonstellingen worden genoemd. In Het Haags Museum is de tentoonstelling 'Koloniaal Den Haag – Een onvoltooid verleden' te zien. Museum Krimpenerwaard vertoont *Istori-Istori Maluku Krimpen a/d IJssel* over Molukkers in Krimpen a/d IJssel. Het museum heeft al veel voorwerpen voor deze tentoonstelling, maar, volgens directeur Hilde van den Berg, ontbreekt er deels nog de koppeling van de voorwerpen naar verhalen over de geschiedenis.

Het Zeeuws museum heeft ambities om verhalen te verzamelen van lokale gemeenschappen: oudere mensen uit de LGBTQAI+ gemeenschap, de protestbeweging tegen Deltawerken, verzetsbewegingen,

krakersbewegingen, vrouwenbewegingen en recent de boerenbeweging, dit is belangrijk om vast te leggen, omdat het bij de lokale geschiedenis hoort.

Collectievorming

Een ander thema dat de aanwezigen bezighoudt is de collectievorming en oral history. Hoe ga je om met collectievorming? Hoe ga je er aan de achterkant mee om, als de presentatie van de gerelateerde objecten weg is? Waar koppel je het aan? Hoe zorg je dat de oral history verhalen niet verloren gaan in het collectie-beheersysteem?

Leonie Wingen merkt op dat verhalen van een gemeenschap onderdeel zijn van het in kaart brengen van erfgoed. Ze voegen belangrijke betekenissen toe en zijn daarmee onderdeel van collectievorming. Jantien van Elk benoemt ook de waarde van verhalen bij de collectievorming en vraagt zich af of het niet handig is om dat te standaardiseren.

Er worden ook wel kanttekeningen gemaakt bij de vraag of oral history een vast onderdeel van collectievorming moet zijn. Als het onderdeel van de museale collectie wordt, ben je verplicht om het te bewaren, maar dat is kostbaar. Binnen de sector cultureel erfgoed zijn er geen middelen om oral history duurzaam te bewaren. Saskia merkt op dat het Knooppunt bezig is om te kijken of oral history opgenomen kan worden in de Erfgoedwet. Ook de Archiefwet wordt geopperd, omdat daar meer geld zit.

Is het wel de taak van musea om actief die verhalen te verzamelen? Marjan Ruiter van het Zeeuws Museum vindt van wel. Dat gebeurt nu nog niet, door gebrek aan tijd en middelen, maar het archief doet het ook niet, dus zij ziet het als hun taak om actief de lokale en regionale geschiedenis vast te leggen. Zij hoopt dat het archief de verhalen wel wil bewaren, maar lopende projecten zijn lastiger in een archief te krijgen. Saskia merkt op: "De ideale situatie is: lokale of regionale samenwerking waarbij het museum verzamelt en het archief bewaart."

Publiekspresentaties

De presentatie van oral history verhalen aan het publiek komt veel ter sprake: wat werkt wel en wat werkt niet? Hoe zit het met de aandachtspanne van de toeschouwer? Hoe presenteert je lastige onderwerpen? Kun je wel redigeren en video-editen of vervorm je dan het verhaal van de geïnterviewde?

Marieke van Os-Lustig, educator bij het Haags Historisch Museum, vertelt dat het publiek goed reageert en zich betrokken voelt bij het onderwerp als een gemeenschap meewerkt aan de presentatie. Zo hadden zij jongeren gevraagd om het museum over te nemen. Zij presenteerden historische voorwerpen in combinatie met verhalen, capoeira en 'spoken word'. De voorwerpen en verhalen versterkten elkaar, het publiek was heel enthousiast. Marieke voegt daaraan toe: het sterkste aan oral history is dat mensen zich trots voelen en geëmotioneerd worden door hun verhalen te zien in een museum.

Annemarie van het Amsterdam Museum voegt toe dat de context ertoe doet. Voor de tentoonstelling over Tattoo Peter werden mensen die door zijn hem getatoeëerd geïnterviewd. Die interviews zijn best lang gelaten in de tentoonstelling, maar dat werkte wel goed, omdat die het overgrote deel van de tentoonstelling besloegen. Ook hier versterkten de tentoonstelling en de filmbeelden elkaar.

Ook Leonie Wingen gebruikt oral history in het Streetart museum voor de publiekspresentatie. Streetart wordt gebruikt om maatschappelijke vraagstukken te bespreken en herinneringen op te halen. Deze herinneringen en verhalen kunnen vervolgens worden gebruikt als content in of inspiratie voor een presentatie of rondleiding. Oral history wordt hiermee een bron om een publiekspresentatie mee te ontwikkelen.

Aan de hand van oral history worden publiekspresentaties gemaakt of er wordt content gecreëerd als toevoeging aan een onderwerp of voorwerp. Het is belangrijk om je daarbij te realiseren dat je met de levensverhalen van mensen werkt. Het Haags Museum had een oproep gedaan aan hongerwinterkinderen. Hier kwamen veel meer mensen op af dan zij hadden gedacht. Veel mensen waren tijdens de presentatie verdrietig omdat hun verhalen er niet bij zaten. Van tevoren moet er dus goed worden nagedacht: stel dat je meer interviews hebt, dan dat je kan presenteren, hoe kun je die mensen dan toch bedienen?

Mia Vrijens vertelt dat zij tijdens het project House of hiv altijd van tevoren een gesprek had dat het aan de makers was wat er met het verhaal gebeurde, toch hoor je vaak "Wat zie ik weinig van mijn verhaal terug". Er wordt een voorbeeld genoemd van het Watersnoodmuseum, zij zetten alle interviews op de website, en presenteren slechts een gedeelte in het museum. Verder wordt nog genoemd: benadruk dat het niet zeker is dat er iets met het materiaal wordt gedaan en biedt alternatieven, denk daarbij aan een QR-code, website, folders en boeken.

Bij het Amsterdam Museum werd de publiekspresentatie van oral history verhalen niet altijd goed onthaald. Voor tentoonstelling *Nr.1 tourist attraction* werd er gesproken met mensen die slachtoffer zijn geweest van mensenhandel en sekswerker zijn geworden. Niemand was bereid om op beeld te spreken over hun ervaringen. Het museum besloot daarop acteurs in te huren om de verhalen voor te lezen, maar een deel van het publiek begreep niet waarom bijvoorbeeld iemand met een andere huidskleur het verhaal voorlas, of dat een man het verhaal van een vrouw voorlas. Hoe ga je om met de veiligheid van mensen die geïnterviewd worden? En vervorm je de verhalen van geïnterviewden tijdens een publiekspresentatie niet te veel?

Lena merkt op dat het lastig is om te redigeren. Hoe zorg je ervoor dat de context van een quote niet verloren gaat en schrijf je het wel altijd op zoals de persoon het bedoelde? Er worden twee oplossingen genoemd: betrek mensen/de gemeenschap bij het maakproces, en/of voeg een QR-code toe waarin het hele verhaal te beluisteren is.

Geconcludeerd wordt dat het belangrijk is om onderscheid te maken tussen het oral history interview als bronmateriaal en de presentatie die je op basis daarvan maakt. De interviews met transcripties die als bronmateriaal worden bewaard zijn vaak lang en ook niet altijd even geschikt voor presentatie aan het publiek. Als je met kopieën werkt kun je redigeren en knippen wat je wilt, zolang het ethisch verantwoord is en de context duidelijk genoeg is. Soms is het basismateriaal ook niet goed te verstaan. Het is belangrijk om de geïnterviewden vooraf te laten weten waarvoor de interviews worden gehouden en ze ook achteraf te betrekken bij de presentatie.

Technisch

Aan werken met oral history zitten ook technische kanten: de interviews worden opgenomen, getranscribeerd, de bestanden moeten ergens opgeslagen en gearchiveerd worden. De aanwezigen vertellen over hun ervaringen.

Annemarie noemt het project *Spaanse Henriette* over sekswerkers. De interviews waren analoog opgenomen en slecht geconserveerd, achteraf bleek de geluidskwaliteit zo slecht dat er nauwelijks mee te werken was, heel jammer, want het was uniek interviewmateriaal. Volgens Frank van Meijenfeldt van Sprekende geschiedenis zijn er wel programma's om dit soort opnames toch op te krikken.

Transcriberen komt vaker naar voren als een vervelende klus waar veel overuren in zitten. Frank noemt daarbij de automatische spraakherkenningssoftware [Whisper](#), waarmee transcriberen veel sneller gaat. Maar intern zit er vaak ook beleid aan vast. Conservator en projectleider Sylvia van Schaijk, noemt transcriberen een grote worsteling omdat software niet zonder haken en ogen gedownload en gebruikt mag worden bij de RCE. Bovendien zit er geen lijn in het beleid, waardoor er intern veel acties aan zitten. Er zijn geen manieren om grote bestanden op te slaan en ook het onnodig verdubbelen van bestanden wordt genoemd.

Het gebrek aan beleid en technische kennis blijken grote belemmeringen te zijn voor oral history projecten. Hoe verwijst je in de metadatering? Wat zijn de beste manieren en plekken om bestanden op te slaan? Hoe richt je de collectie zo in dat je optimaal kan zoeken en verbinden?

Gebrek aan tijd/middelen/vrijwilligers

Een frustratie bij velen is toch vaak het gebrek aan tijd en middelen. Historicus Mia Vrijens noemt twee projecten waarbij dat een rol speelt: *De wijkverpleging* en het *House of hiv*-project. Over wijkverpleging zijn nauwelijks verhalen vastgelegd. In de jaren 50, 60 en 70 stonden wijkverplegers midden in de gemeenschap. Daarna werd de wijkverpleging teruggeschroefd. Mia wil graag een wijkverplegingscollectie ontsluiten, maar het lukt niet om alle interviews af te nemen en te transcriberen omdat er gebrek is aan tijd en mensen. Voor *House of hiv* zijn er al veel interviews afgenomen en er is een tentoonstellingsproject tot stand gekomen, maar er moeten ook nog steeds veel mensen worden geïnterviewd. De generatie over wie het gaat is langzaam aan het verdwijnen, dus er is een sterke urgentie om die nu te spreken. Bij beide projecten geldt: de ambities zijn groot, maar de middelen beperkt.

Vrijwilligers en studenten worden vaak ingezet om de interviews af te nemen. Zij zijn een waardevol onderdeel van het project, maar helaas hebben zij steeds minder vaak tijd. Sanneke Stigter van de UvA noemt tijdgebrek en hoge werkdruk als redenen dat studenten minder vaak interviews kunnen afnemen. Ook Mia vraagt zich af hoe vrijwilligers gemotiveerd kunnen worden om betrokken te raken bij een project.

Hilde van het Streekmuseum Krimpenerwaard is van plan om een oral history te starten met de Molukse gemeenschap, daar hebben zij veel historische voorwerpen van, maar de verhalen die daarbij horen ontbreken nog. Het is een project met vrijwilligers uit de Molukse wijk. De fysieke voorwerpen zijn verzameld, maar verhalen verzamelen en bewaren gaat lastiger. Daar zijn meer tijd en mensen voor nodig.

Archiveren van oral history materiaal

Oral history gaat over de lange termijn: je creëert een bron met audiovisueel materiaal. Bij het opslaan en bewaren van oral history komen er veel vragen naar boven: voor wie bewaar je het? Hoe bewaar je het? Sla je alleen de transcripties op of ook de video's? En is het wel de taak van musea om te bewaren?

Er wordt opgemerkt dat audiovisueel materiaal vaak niet (meer) openbaar toegankelijk is als je het onderbrengt, en zelfs de makers van het materiaal kunnen er niet altijd onbetaald bij, zoals bij Beeld en Geluid. En wat is de beste plek om te archiveren? Musea zijn vaak niet in staat om digitale bestanden duurzaam te bewaren, dat gaat te vaak mis. Maar ook lokale archieven hebben niet altijd de middelen om het goed te doen. Optimaal terugvinden, gebruiken en koppelen is een grote wens.

Onderbrengen bij DANS, Beeld en Geluid of een lokaal archief zijn reële opties. DANS en Beeld en Geluid hebben goede middelen om audiovisueel materiaal op een duurzame manier te bewaren, en zij zijn door de overheid aangewezen om hier hun taak van te maken. Maar, blijft het dan wel toegankelijk voor het grote publiek? Bij DANS en Beeld en Geluid moet je van alles aanvragen voordat je bij het materiaal kunt. Wordt de drempel dan niet te groot voor de mensen over wie het project gaat of die geïnteresseerd zijn in het project? Die gaan eerder naar een lokaal archief in Zeeland, Barneveld of Den Haag. Frank meldt dat ze bij DANS wel bezig zijn om de toegang te vereenvoudigen en ook het deponeren van materiaal te vergemakkelijken.

Ook oral history als erfgoed wordt bediscussieerd: wat als erfgoed wordt gezien heeft te maken met een maatschappelijke bril, een paradigma. Wat vindt de maatschappij belangrijk om te bewaren? En is dat in de toekomst ook nog wel zo? De context is hierbij relevant: 'Roomboterbabbelaars bewaar je niet in Limburg.'

Nicole van Dijk zegt dat zij erfgoed ziet als een verhaal dat wordt vormgegeven om te kunnen delen. Een reeks aan gebeurtenissen wordt erfgoed zodra je het collectief kan delen. Bij oral history hoef je niet per se te delen, het is bronmateriaal. Saskia reageert daarop: "We dringen aan op goede opslag omdat je hoopt dat het hergebruikt wordt, verhalen opslaan om het opslaan wil je ook niet per se." Nicole merkt op dat er zoveel materiaal wordt gemaakt, dat het onmogelijk is om alles te hergebruiken en presenteren

Musea hebben vaak ook gigantische collecties, zegt Annemarie, waarvan een deel weer in een presentatie komt maar de meeste stukken blijven in het depot. Duidelijk wordt dat er nog veel vragen zijn over definities: wanneer zijn verhalen erfgoed, wanneer is een interview of verhaal oral history, wanneer is een verzameling interviews een collectie? Allemaal heel relevante vragen, maar de grenzen zijn ook (nog) niet heel scherp.

Interviewtechnieken

Er wordt kort gesproken over interviewtechnieken. Anne-Marieke van Schaik van het Douane en Belastingmuseum noemt gestandaardiseerde interviews als een pluspunt. Bij het project van de ambtenaren bij de belastingdienst kreeg zij een heel goed beeld van de toeslagenaffaire vanuit het perspectief van de ambtenaren, omdat een vrijwilliger een aantal gestandaardiseerde vragen stelde tijdens de opnames. De vraag wordt gesteld of dat bij de slachtoffers ook zou werken. Nicole noemt kort dat zij juist met mensen spraken die slachtoffer waren van de toeslagenaffaire, dit is de andere kant van het verhaal in beeld gebracht. Wellicht een idee om beide collecties bij elkaar te brengen?

Soms is het probleem niet dat er te weinig interviewers zijn, maar is het juist zo dat de mensen zelf hun verhaal niet kwijt willen. Lena merkt dat er vaak een rem zit op hun verhaal omdat ze hun leven en verhaal niet belangrijk genoeg vinden om met anderen te delen. Hoe krijg je mensen op hun praatstoel? Het kan helpen om interviewers van een andere generatie te hebben, zo staat de

geïnterviewde eerder open om een uitgebreid verhaal te doen en meer uit te leggen. Meer tips hierover zijn te vinden op de [website](#) van “Spreekende geschiedenis”.

Financiën

Het gesprek aan de hand van de kaartjes eindigt met een vraag van Saskia: “Hoe financieren de aanwezigen oral history projecten?”

Een aantal mensen noemt het geen oral history of mondelinge geschiedenis in subsidieaanvragen. Nicole zegt dat zij het erfgoed noemt als zij aanvragen doet bij Rijksfondsen en Sylvia noemt het interviews in plaats van oral history.

Aanwezigen die bij musea werken zeggen: sinds de bezuinigen van 2007 doen we structureel meer met de mensen die we hebben. Veel mensen werken overuren en zitten in de late uurtjes achter hun laptop om interviews uit te werken. Marjan zegt dat ze de financiering van oral history projecten als onderdeel van een groter project aanvragen, terwijl ze liever een separaat spoor zou willen maken voor collectie en verhalen verzamelen.

Presentatie 2: Sanneke Stigter Assistent Professor Contemporary Art Conservation/ OH SMArt, UvA

Na een korte koffie- en theepauze is het tijd voor de tweede presentatie van de dag. Sanneke Stigter is restaurator en assistent professor hedendaagse kunstrestauratie aan de UvA. Sanneke begint haar presentatie met een korte chronologische opsomming van oral history onderzoeken in relatie tot kunstrestauratie. Zij is initiatiefnemer en betrokken bij [meerdere oral history](#) projecten. Een aantal worden hier genoemd: *Interviews in Conservation, Research* (NWO); *Artwork Biographies and Institutional Memory* (NICAS) en *OH-SMArt* (PDI-SSH).

Sanneke geeft al meer dan 20 jaar les in kunstenaars interviewen, en is mederedacteur en auteur van *The Artist Interview For Conservation and Presentation of Contemporary Art. Guidelines and Practice* (Japsam Books). In 2020 is zij begonnen met het *Interviews in conservation initiative* (ICI). Eén van de doelen hierbij was kennis verzamelen voor restauratoren. Een probleem is dat de interviews vaak niet zijn getranscribeerd, ze staan op verschillende plekken en zijn slecht toegankelijk, niet FAIR: Findable, Accessible, Interoperable en Reusable. Door middel van oral history kan kennis vastgelegd worden over maakprocessen en de geschiedenis van kunstrestauratie en cultureel erfgoed.

Bij *OH-SMArt* is Sanneke projectleider. [OH-SMArt](#) staat voor ‘Oral History – Stories at the Museum around Artworks’ en is een langlopend project om digitaal onderzoek rondom het gebruik van oral history sterk te verbeteren, met onderzoek naar kunstwerken, kunstenaars en musea als casestudies. Eén van de belangrijkste pijlers van *OH-SMArt* is dat het materiaal toegankelijk wordt voor museumprofessionals en onderzoekers.

Sanneke legt uit hoe het bij de UvA gaat: bij een onderzoeksproject aan de UvA gaan de gesproken bronnen eerst naar de Research Drive (SURF-SARA) voor veilige opslag, daarna naar DANS voor de duurzame opslag en via de Mediasuite (Clariah) zou het materiaal geanalyseerd kunnen gaan worden. Een kanttekening hierbij is de toegankelijkheid voor museale medewerkers en onderzoekers. SURF-drive is alleen toegankelijk voor academici, maar musea worden niet erkend als wetenschappelijke instelling. Datzelfde geldt voor toegang tot de Mediasuite die o.a. vanuit Beeld en Geluid ontwikkeld wordt. Het Rijk heeft beslist dat musea geen onderzoeksinstituten zijn. Saskia

vraagt of het zin heeft actie te ondernemen op dit punt. De aanwezigen vinden het erg vreemd dat zij als musea geen toegang hebben tot belangrijke programma's en tool op het gebied van oral history. Dus het antwoord is: ja. Wellicht kan de Museumvereniging op dit punt iets doen.

Naar aanleiding van de presentatie van Sanneke wordt er over verschillende onderwerpen verder gediscussieerd, o.a. over interviewtechnieken. Moet je iemand corrigeren als die in een interview een verkeerd jaartal noemt? Annemarie doet dit wel, ook omdat dat de geïnterviewde kan helpen bij de juiste herinneringen te komen. Sanneke en anderen houden een pleidooi voor open interviews waarbij het gaat om de herinnering, de visie en de beleving van de geïnterviewde. Mia vertelt dat ze een keer drie personen interviewde over dezelfde gebeurtenis en dat ze alle drie met een totaal andere lezing van het gebeurde kwamen. Daar voelde zij zich toch wel ongemakkelijk bij. Maar juist die verschillende versies en interpretaties van wat er gebeurde zijn reuze interessant merken anderen op. Dat geeft echt een inzicht in de tijd in de discussies en de groepen waarmee mensen zich vereenzelvigden.

In de presentatie van Sanneke en de discussie naar aanleiding daarvan wordt een aantal tips genoemd:

- 1) Automatische spraakherkenning op basis van [Whisper is heel erg aan te bevelen](#). In de laatste versie van bijvoorbeeld Subtitle Edit is Whisper geïntegreerd. Dit scheelt heel veel transcriptietijd. Voor Mac-gebruikers is er MacWhisper;
- 2) Als basis metadata worden genoemd:
geïnterviewde_datum_plaats/onderwerp_nr.interview;
- 3) DANS als dé plek om audiovisueel materiaal op te slaan en te zoeken. De interviews van de projecten van Sanneke zijn daar ook terug te vinden via de collectie 'Interviews for Conservation Research'. Widia Mahabier is de contactpersoon die te benaderen is voor oral history. DANS is gericht op wetenschap, dus benadruk dat je materiaal heel belangrijk is voor de wetenschap. Maar het is ook logisch om ervoor te kiezen je materiaal lokaal of regionaal op te slaan. Samenwerking tussen musea en archieven is echt belangrijk. Helaas zijn nog niet alle archieven daarop ingericht;
- 4) Interviewen met open vragen. Het gaat om de verhalen en de beleving van de geïnterviewden, niet per se om de feiten;
- 5) Clip-on microfoon op de kleding zodat je geen omgevingsgeluiden hoort;
- 6) Bewaar altijd de werkbestanden en niet alleen de PDF van de transcripties, in de toekomst heb je daar misschien niks aan, omdat er dan weer nieuwe programma's zijn;
- 7) Vraag van tevoren altijd toestemming voor open access aan de geïnterviewde, anders moet je bij iedere stap weer terug om toestemming te vragen. Op de website [Sprekendegeschiedenis.nl](#) staan veel praktische tips.

Discussie/afsluiting

Tot slot vraagt Saskia aan de aanwezigen wat in hun ogen de belangrijke stappen zijn die gezet moeten worden en hoe we daaraan gaan werken:

- Toegang tot Mediasuite en alle tools. Musea moeten erkend worden als wetenschappelijke instellingen. Idee: museumvereniging uitnodigen voor een meeting zodat zij dit kunnen aankaarten bij het Rijk. Maar hoe zit het dan met andere organisaties die aan oral history doen?

- Flow chart voor Musea en oral history. Ook met duidelijke tips voor technische zaken zoals software voor transcripties.
Oplossing: Spreekende geschiedenis schrijft, samen met Sylvia van Schaik van de RCE een handleiding op basis van bestaande handleidingen als Stories in Motion en de handleiding van OH-SMArt. Graag met blikken vanuit het veld.
- Oral history opnemen in de collectiebeheersystemen en goed kijken naar de verwijzingen die daarbij worden gehanteerd, bijvoorbeeld naar objecten. Adlib is beperkt, wat voor tools moeten er ontwikkeld worden?
Idee: een bijeenkomst met collectieregistrators om dit vraagstuk te bespreken.
- Presentatietips voor oral history. Nieuwe ideeën, ook uit het veld van communicatie.
Idee: bij een nieuwe bijeenkomst ook communicatiemedewerkers betrekken.
- Oral history beleid binnen organisatie en in de museale collectie. Hoe krijgen we oral history in de museale collectiesystemen zodat musea de taak krijgen om het te bewaren? Maar kan een museum wel duurzaam bewaren? Oplossing: samenwerken en afspraken met archieven. Onbetaalde toegang tot audiovisueel materiaal en toegang tot Mediasuite.
- Aandachtspunt: De samenwerking tussen musea en archieven moet bevorderd worden.
Idee: vanuit Spreekende geschiedenis kan een artikel geschreven worden voor het Archiefblad over de noodzaak van die samenwerking.
- De relatie tussen immaterieel erfgoed en oral history. Wat is de verhouding tussen die twee?
- De methodiek van oral history: je doel, je eigen rol als interviewer, het geheugen, 'foute herinneringen' of verschillende visies, hoe ga je daar mee om, metadatering etc.